

Metodica predării istoriei

PREOCUPĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU TEMA „FOLOSIREA MIJLOACELOR AUDIO-VIZUALE LA LECȚIA DE ISTORIE“

TITUS TURCU

Congresul al X-lea al P.C.R. a inclus în conceptul de educație socialistă și asimilarea a ceea ce este mai valoros în domeniul culturii, științei și tehnicii contemporane, stăpînirea deplină a profesiei; în același timp ne apar cu deplină claritate rațiunile nu numai practice, dar și teoretice, principiale, ale măsurilor întreprinse pentru dezvoltarea și adaptarea învățămîntului la cele mai noi cerințe ale progresului tehnic și științific, pentru fuziunea lui cu cercetarea și producția, pentru organizarea unei ample acțiuni de modernizare.

În condițiile societății socialiste, modernizarea învățămîntului a devenit o cerință obiectivă de prim rang, reclamată de succesele tehnico-științifice la nivel mondial, de dezvoltarea spirituală a omului contemporan, a devenit o condiție a realizării eficienței sociale a școlii.

În raport cu aceste cerințe ale contemporaneității, cu practica construcției socialiste, modernizarea învățămîntului reprezintă acțiunea continuă de înnoire a conținutului și metodelor predării, a teoriilor pedagogice și a metodelor de cercetare, în lumina învățaturii marxist-leniniste, a documentelor de partid și pe baza rezultatelor cercetărilor științifice de specialitate.

Unul dintre succesele de seamă ale pedagogiei din ultimii ani pe linia modernizării învățămîntului îl constituie introducerea tehnicilor audio-vizuale.

Ponderea tot mai mare pe care mijloacele moderne audio-vizuale le au în viața societății contemporane trebuie dirijată în învățămînt în așa fel încît utilizarea lor să contribuie efectiv la acțiuni educative, formative, să influențeze dezvoltarea gîndirii, a conduitei elevilor ca exprimare a trăsăturilor pozitive de caracter.

S-a discutat și s-a scris mult pe plan european despre noile mijloace audio-vizuale și s-a ajuns la concluzia că, în condițiile în care vehiculează un conținut adecvat și sînt folosite în mod corespunzător, pot deveni o uriașă forță de modelare a tineretului. De aceea, introducerea noilor mijloace în școală a fost îmbrățișată fără rezerve.

Problema folosirii tehnicilor audio-vizuale la istorie a fost experimentată deja într-o mulțime de unități școlare din țara noastră și cercetările în privința eficienței acestor mijloace pe toate planurile instrucției și educației continuă pînă la elaborarea unei metodologii pe care o așteptăm nerăbdător.

În cercetările întreprinse și din practica școlară s-au desprins jaloane de ordin general referitoare atît la metodele de folosire ale tehnicilor audio-vizuale cît și la efectele rezultate din folosirea lor la lecțiile de istorie.

Avînd în vedere faptul că introducerea lor în școală nu trebuie privită ca o activitate specială, ca un scop în sine, problema cea mai delicată este legată de încorporarea organică și metodică, în același timp, a noilor mijloace în activitatea pedagogică, în lecție. Mesajul audio-vizual nu trebuie și nu poate să substituie contribuția profesorului, ci doar să îmbogățească informațional lecția și să stimuleze activitatea perceptivă, să aducă un spor de eficiență, în completarea metodelor și mijloacelor de învățămînt tradițional. Prin utilizarea mijloacelor audio-vizuale ne putem ușura sarcini multiple ce stau în fața noastră, a profesorilor de istorie, de dezvoltare a conștiinței socialiste a elevilor, a patriotismului socialist și a internaționalismului proletar, a capacității de înțelegere și apreciere a frumosului, a gustului pentru frumos, a atitudinii față de muncă, a comportării civilizate.

Noile tehnici audio-vizuale mijlocesc apropierea realității inaccesibile de elev, permit trecerea de la imaginea concretă la idea abstractă, și invers. De aici concluzia firească a folosirii acestor mijloace numai în anumite situații, acolo unde mijloacele de transmitere tradiționale se dovedesc insuficiente, acolo unde nota intuitivistă adusă contribuie la îmbogățirea conținutului lecției, o face mai atractivă, mai vie, mai eficientă.

Rezumîndu-ne la lecția de istorie înțelegem că integrarea materialelor audio-vizuale se poate face în oricare moment al lecției, într-o mare diversitate de moduri, pentru multiple sarcini și cu diverse scopuri. Se pot folosi mai frecvent pentru transmiterea de noi cunoștințe, pentru aprofundarea înțelegerii și formării unor noțiuni, pentru imprimarea unei note afective cunoștințelor căpătate, pentru sistematizarea și generalizarea unor informații, pentru completarea unor date, pentru fixarea cunoștințelor.

În cadrul lecțiilor de istorie ne-am folosit mai mult de mijloace audio-vizuale simple (diafilme, diapozitive, texte sonorizate și montaje audio-vizuale) și foarte rar de mijloace complexe, dinamice, iar dintre acestea, doar de film.

Mijloacele simple sînt mai accesibile școlilor în general și sînt superioare celor dinamice prin posibilitățile nelimitate pe care le au în procesul de asimilare a cunoștințelor în funcție de particularitățile de vîrstă ale elevilor.

S-a folosit un aparat de proiecție simplu, magnetofonul și, cîteodată, epidiascopul. Pentru proiecție, uneori, s-a întrebuițat ecranul unuia din laboratoare, dar mai frecvent, un ecran improvizat de dimensiuni mai mici, 60×60 cm (poate fi și mai mare) alcătuit din hîrtie de calc încadrată de o ramă metalică și pus pe un suport. Acest ecran mobil, ușor de transportat, permite proiecția din spatele lui astfel încît se poate folosi și în condiții normale de lecție, fără camuflaj. Majoritatea materialelor au fost confecționate de propunător. Aici ne asociem părerilor unor colegi care în materialele pu-

blicate dădeau sugestia ca fiecare profesor de istorie să fie un mînuitor al aparatului de fotografiat și un cunoscător al tehnologiei prelucrării materialelor fotosensibile. Este la îndemîna oricui acest lucru în zilele noastre. Simpla fotografiere cu filme reversibile a unor monumente istorice, monumente de artă, a unor cîmpuri de bătălii, vederi de orașe, documente de arhivă, obiective industriale, albume de artă, hărți din manuale, tratate de specialitate sau atlase, prin dezvoltare devin diapozitive. Preocuparea pentru asemenea realizări ar putea fi, cu mici eforturi, generalizată.

Ani de-a rîndul ne-a preocupat sporirea randamentului pedagogic prin folosirea mijloacelor simple amintite. Căutările și încercările nu au avut totdeauna rezultate scontate, dar am continuat și vom continua să ne ocupăm de găsirea celor mai eficiente soluții.

Dintre lecțiile în care au fost folosite mijloace audio-vizuale ne vom opri la cîteva în care contribuția noilor tehnici a putut fi valorificată, provocînd curiozitate, entuziasm, plăcere de a învăța, stimulînd, în același timp, activitatea intelectuală a elevilor.

La anul III A, în lecția *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie*, după comunicare s-a realizat fixarea cunoștințelor cu ajutorul a 10 diapozitive reprezentînd următoarele imagini în ordine cronologică:

- Gara finlandeză din Petrograd;
- Mașina blindată de pe care a vorbit V. I. Lenin în ziua de 3 aprilie 1917;
- Locomotiva nr. 293 cu care a reușit să fugă din oraș pentru a nu fi prins;
- Razliv — localitatea unde s-a ascuns la comunistul Aliluev;
- Camera lui de lucru în scurtul exil;
- Casa în care s-a ținut istorica ședință din 10 octombrie 1917 a C.C. a Partidului Comunist (bolșevic), în care s-a hotărît începerea insurrecției armate;
- Palatul Smolnîi, unde a sosit Lenin în 24 octombrie și a preluat conducerea insurecției;
- Cazarma din actuala stradă a Armatei Roșii, nr. 13, unde erau unitățile militare care au format primele detașamente ale Armatei Roșii în revoluție;
- Cruciașătorul „Aurora“, care a vestit începutul revoluției și unei noi epoci în istoria omenirii;
- Palatul de iarnă asaltat de revoluționarii care au arestat aici guvernul provizoriu;
- Tabloul lui Serov înfățișînd al doilea Congres al Sovietelor din Rusia, unde s-au adoptat vestitele decrete asupra păcii și asupra pămîntului. Fixarea a fost realizată în 10 minute.

Au fost alese aceste imagini deoarece, în linii mari, ele fixează principalele momente ale lecției. Plusul de informații s-a referit numai la reușita plecării lui Lenin și a șederii sale la Razliv, care a contribuit prin explicațiile suplimentare date la crearea unei stări emoționale puternice, stare care a mărit gradul de receptivitate al elevilor. Apoi prezentarea diapozitivelor s-a

făcut succesiv, lăsînd pe elev să facă legătura (dirijată dacă a fost nevoie) între imagini și să completeze cele deja cunoscute referitoare la fiecare imagine. S-a realizat o activitate deosebită a clasei. Elevii au fost puși în situație de a raționa, de a pătrunde în esența fenomenelor cu un efort propriu, stimulat, prezentarea imaginilor menținîndu-le atenția mereu concentrată. Nu ne-am oprit, deci, la o simplă memorare a unei scheme abstracte de pe tablă, ci s-a realizat reținerea datelor și momentelor din lecție pentru o perioadă mai lungă, printr-un proces de învățare conștientizată.

La anul III B, la aceeași lecție, s-au folosit aceleași diapozitive doar în timpul comunicării. Expunerea s-a făcut timp de 30 de minute pe fondul lecției tratate în manual, iar diapozitivele alese au fost intercalate pe parcursul lecției. Prezentarea imaginilor a fost dublată de o schiță la tablă pe cît posibil apropiată de conținutul fiecărui diapozitiv. Mesajele vizuale introduse au avut un efect scontat. Atenția elevilor a fost permanent vie, iar momentul emoțional introdus prin secvențele referitoare la momentul Razliv — element nou, suplimentar programului — a trezit un interes deosebit, pe de o parte, și pe de altă parte, a menținut și chiar a stimulat activitatea mentală a elevilor. Stimulatorul vizual a ușurat percepția complexă, iar corelarea dintre imagini și schița de pe tablă a format legături trainice ilustrate în ușurință cu care s-a făcut fixarea în cele 5 minute rezervate. Un alt efect constatat a fost remarcat cu prilejul fixării: interes și participare activă. Stimularea activității intelectuale a elevilor prin folosirea materialului audio-vizual a devenit astfel un factor de motivație ce a influențat activitatea de cunoaștere, iar efortul de învățare a fost astfel mult ușurat.

S-a putut constata în fixarea și verificarea cunoștințelor că rezultatele au fost optime la ambele clase, ca dovadă că elementul de bază al reușitei nu l-a constituit numai momentul folosirii, ci mai ales metodică exploatarea tehnicilor audio-vizuale.

Aceeași tehnică de informare audio-vizuală în diferite momente ale lecției și introducerea acesteia prin metode diferite au fost experimentate și la alte lecții. De exemplu, la lecția *Arta Renașterii* la anul II de liceu, ținînd cont de faptul că în planificarea calendaristică trimestrială pentru lecția *Arta Renașterii*, pe prim plan a stat preocuparea pentru pregătirea lecției, la toate cele 3 clase unde s-au folosit materiale audio-vizuale. Au fost alese diapozitive color potrivite din inventarul școlii și din cele cîteva mii pe care le posed personal în așa fel ca să se poată uza de imagini reprezentînd picturi, sculpturi și monumente de artă din epoca Renașterii pe cît posibil numai ale artiștilor citați în manual.

La clasa A s-au întrebuițat 12 diapozitive în fixarea cunoștințelor, cu scopul de a clarifica unele aspecte insuficient sesizate, de a sistematiza și a asigura înțelegerea mai profundă a materialului predat, pentru a da viață informațiilor prin mesajul audio-vizual. În 10 minute s-a prezentat cîte o operă de artă a fiecărui artist și prin metoda conversației s-a sistematizat și fixat cu ușurință întreaga lecție. Trecerea de la imaginea abstractă la cea concretă, senzorială, s-a asigurat cu ajutorul materialului intuitiv folosit.

La clasa B s-a folosit același material și în același moment al lecției — fixarea —, dar cu alte sarcini formulate anterior, și anume: găsirea trăsătu-

ilor caracteristice ale artei Renașterii în funcție de perioada de creație și de obiectul creației. Timpul rezervat fixării în acest caz a fost mai mare decât la lecția anterioară : 15 minute. Au fost prezentate pe rând diapozitivele începând cu operele lui Giotto și Masaccio și terminând cu palatele din Florența și Veneția. Prin întrebări, elevii au fost puși în situația de a descoperi și chiar a redescoperi adevărul prin eforturi proprii, pătrunzând în esență. Aici trecerea de la imaginea abstractă la cea concretă a fost dublată de o nouă trecere spre abstract, pe un plan superior. Câteva precizări suplimentare au ajutat elevilor puțința de a generaliza, sintetiza. Spre exemplu, ne-am oprit mai mult la tabloul lui Tizian „Înălțarea Maicii Domnului“, fascinant tablou de vibrație și armonie a culorilor, în care Tizian s-a relevat ca un colorist incomparabil, fără preocupare pentru conținut — care i-a servit doar ca pretext. Am remarcat la acest tablou pe lângă coloritul viu, acel roșu — purpuriu așa-zis de Tizian aidoma de celebru albastrului de Voroneț, culori de dicționar, create în aceeași perioadă de timp.

Pentru a amplifica și generaliza afirmațiile din manual (mult prea puține) referitoare la caracteristicile picturii venețiene, și anume, luxul venețian într-un decor viu colorat, deschis cu străluciri argintii, am prezentat și două tablouri de Veronese și Tintoretto. Tot pentru astfel de caracteristici locale în arhitectura Renașterii italiene ne-am oprit asupra unor palate de la Florența și Veneția, insistând asupra deosebirilor esențiale, cauzate de cursul evenimentelor istorice din cele două orașe-republici.

Fiind permanent solicitați, antrenați, s-a creat o atmosferă de maximă receptivitate și elevii s-au integrat în temă pe coordonatele de interpretare concepută de propunător.

În clasa C s-a folosit același material, dar în timpul comunicării cunoștințelor. Elevii au fost anunțați despre folosirea mijloacelor audio-vizuale și avertizați asupra unor întrebări la care vor trebui să răspundă în fixarea cunoștințelor. Întrebările anunțate se refereau atât la trăsăturile caracteristice ale artei Renașterii, cât și la epoca și locul de creație al artiștilor. S-a creat astfel o atmosferă de lucru, de sporire a efortului elevilor spre analiză-sinteză. După ce s-a prezentat epoca Renașterii artistice în ansamblu, trecând la pictură s-a pus accentul asupra trăsăturilor caracteristice ale picturii și tematicii operelor artiștilor, insistându-se asupra inovațiilor tehnice și tematice proprii acestei epoci. Apoi s-a trecut la analizarea fiecărui tablou în parte, timp de 20 de minute, oprindu-ne uneori asupra unor detalii menite să convingă elevii, și nu să-i încarce. La fel s-a procedat cu sculptura și arhitectura din Italia. În conținut, noul a fost introdus prin titlurile tablourilor și prin descrierea lor. Paralel cu prezentarea diapozitivelor s-a alcătuit o schemă pe tablă.

Metoda a fost, deci, expunerea sistematică împletită cu demonstrația. Fixarea s-a făcut în 3 minute prin câteva întrebări — problemă. Elevii au răspuns ușor, cursiv la întrebările puse și au dovedit o înțelegere absolut obiectivă, logică, profundă a problemelor discutate și o sensibilitate pentru cunoașterea artei Renașterii.

S-a pregătit apoi un sondaj în ora următoare cu un titlu neformulat în carte : Arta florentină în epoca Renașterii. Întrebările interesante au fost rezultatele.

Elevii din clasa A au făcut lucrări în medie mediocre. Fiind puși dintr-o dată în situația de a extrage trăsături caracteristice și artiști ai artei florentine, fără un antrenament sistematic în această direcție, elevii au lucrat încet, greoi și strecurînd în sondaj elemente neesențiale temei date, deși au avut contact cu materialul audio-vizual în egală măsură cu elevii claselor B și C. Elevii acestor clase au reușit să dea răspunsuri mult mai bune. Fiind dirijați în direcția sistematizării materialului încă în timpul orelor de predare, avînd un exercițiu în a discerne în esență elementele legate de locul creațiilor artistice în epoca Renașterii, răspunsurile elevilor din clasele B și C s-au detașat de ale celor din clasa A prin claritatea și ușurința de analiză.

Iată, deci, un exemplu în care folosirea aceluiași mijloace audio-vizuale a avut eficiență diferită în condițiile aplicării unor metode diferite prin intervenția activă a propunătorului care a orientat interpretarea datelor informative. Deci, valoarea materialelor trebuie neapărat să fie completată de interpretarea propunătorului, cuvîntul să dirijeze observația și interpretarea.

Sporul de eficiență cu ajutorul mijloacelor audio-vizuale diapozitive — s-a putut constata și în multe alte cazuri, prin folosirea unui minim de cadre vizuale. Nenumărate scheme de bătalii, documente, hărți, monumente de artă și istorice au venit în ajutorul aprofundării și înțelegerii lecțiilor, au venit să ușureze cunoașterea realității, să apropie realitatea inaccesibilă de elevi.

Diafilme au fost folosite mai puțin. Acestea, în condițiile lecțiilor de la cursul mediu răpesc mult timp pentru a fi expuse în întregime. De aceea s-au folosit doar fragmente de diafilme la unele lecții de recapitulare.

Un capitol aparte al preocupărilor noastre în direcția sporirii eficienței lecțiilor cu ajutorul mijloacelor moderne l-a constituit montajul audio-vizual.

Acest fel de mesaj este foarte accesibil și cu mari posibilități de adaptare la capacitatea de învățare a elevilor. Montajul audio-vizual a fost folosit mai ales în scopul formării unor convingeri ideologico-politice și pentru a provoca stări afective pozitive.

S-au folosit, în general, montaje scurte și în lecții în care ni s-a părut că gradul de sporire a eficienței poate fi mult ridicat.

În lecția Imperiul bizantin în secolele XII—XV, la anul II, pentru a sublinia momentul cuceririi Constantinopolului de către turcii conduși de Mohamed al II-lea, am proiectat două imagini, la început, ce reprezentau panorama generală a vechiului Bizanț, străjuit de Marea Marmara, Bosfor și Cornul de Aur și apoi zidurile alcătuite din trei centuri de fortificații străjuite de turnuri și bastioane. Concomitent, pe banda de magnetofon a început descrierea atît de captivantă a asaltului Constantinopolului după Steven Runciman. Sincronizarea textului cu apariția noilor imagini a fost permanentă. S-a proiectat, pe rînd, harta de ansamblu a orașului cuprinzînd și cartierele Galata și Pera, apoi o vedere a Bizanțului dinspre Pera peste Cornul de Aur, pentru a arăta locul unde turcii au reușit să pătrundă prima dată în oraș și ultima imagine, cea a Porții de Aur, pe unde a intrat triumfal Mohamed al II-lea. Paralel cu montajul, cu un indicator de hărți am arătat pe proiecție locurile precizate în text. S-a insistat asupra acestui episod de la sfîrșitul lecției cu un dublu scop. În primul rînd, pentru valoarea în sine a acestui moment istoric, dar și pentru a trage concluzii de perspectivă edificatoare.

Istoria unui vechi imperiu înceta, în timp ce o nouă mare putere se ridica în Peninsula Balcanică. S-a găsit potrivit momentul pentru a arăta că același Mohamed al II-lea, vrednicul cuceritor al Constantinopolului, a fost învins de trei ori de către Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, de câte ori a încercat să supună un popor care și-a apărât cu eroism libertatea. Antiteza situațiilor — victorie de prestigiu la Constantinopol și înfrângeri în fața domnitorilor români — a scos în relief valoarea victoriilor românești prezentate în lecția următoare referitoare la *Țările Române pînă la sfîrșitul secolului al XV-lea*.

Montaje scurte audio-vizuale au fost introduse în lecțiile de istoria României. Contribuția lor a dat o notă de autenticitate, uneori cu valoare de document, evenimentului.

În lecția *Luptele de apărare conduse de Ștefan cel Mare* la momentul Vaslui au fost lăsate imaginea și banda magnetică să înlocuiască explicația. A fost prezentată o imagine autentică a locului bătăliei și apoi schema luptei din 10 ianuarie 1475 concomitent cu descrierea pe bandă magnetică a bătăliei, în viziunea lui Mihail Sadoveanu. Fiind vorba de un text imprimat anterior, s-au putut omite inexactitățile. Eroismul ostașilor lui Ștefan și tactica de luptă adoptată de marele voievod, descris în montaj, a contribuit la declanșarea unei emulații de mîndrie națională și admirația pentru marele nostru domnitor.

Un montaj asemănător a fost introdus la lecția *Războiul antiotoman și cîștigarea independenței Țării Românești în timpul lui Mihai Viteazul*, unde s-a folosit un text imprimat pe bandă magnetică din „Istoria românilor sub Mihai Vodă Viteazul“, de Nicolae Bălcescu.

Textele sonorizate care au fost folosite au avut efecte dintre cele mai importante. Obiectivul propus în folosirea acestor mesaje a fost formarea la elevi a unor convingeri și sentimente patriotice, trezirea interesului pentru anumite elemente istorice și sublinierea pe această cale a unor momente de seamă din istoria universală și din istoria poporului român.

Ne-am folosit, de asemenea, de texte, mai ales la Istoria României. Descrierea luptei de la Baia, din 15 decembrie 1467, după Nicolae Iorga, sau a celei de la Stănilești din 1711, descrisă de Ion Neculce, redarea conținutului Proclamației de la Padeș sau a cuvîntului lui Mihail Kogălniceanu cu ocazia înscăunării lui Al. I. Cuza au oferit prilejul pentru discutarea și interpretarea mesajelor.

Altele au contribuit, prin plusul de informații, la înțelegerea deplină a unor momente importante din Istoria României : momente din perioada Congresului I al P.C.R., relatate de Gheorghe Stoica și Mihail Cruceanu, prezentarea momentului insurecției naționale antifasciste din august 1944, după mărturiile lui Emilian Ionescu (publicate în Magazinul istoric nr. 5 din 1967), comentariul de la Radio Moscova din 22 noiembrie 1944, cules din colecția „File din trecut“, de Valter Roman, și altele, prin autenticitatea lor, au contribuit la ridicarea nivelului științific al lecțiilor.

Cu puțin efort și interes din partea profesorilor s-au putut imprima pe bandă texte preluate direct din emisiunile de radio sau televiziune, din care în ultimul timp reținem : o descriere la fața locului a Cetății Dăbîca

de prof. univ. dr. Ștefan Pascu, o prezentare a unor aspecte ale luptei comuniștilor din Banat în august 1944 de prof. univ. Miron Constantinescu, sau aprecieri ale Secretarului general al partidului nostru, tov. Nicolae Ceaușescu, făcute cu prilejul comemorării mișcării revoluționare din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu. Aceste texte sonorizate introduse în lecții vor avea valori deosebite, vor provoca momente emoționale.

Deși utilizarea filmului în școală ar fi binevenită prin posibilitățile pe care acesta le are în realizarea maximei eficiențe, în școală acest lucru se face într-o măsură extrem de redusă. Folosirea filmului într-o lecție ar putea aduce, indiscutabil, o prețioasă contribuție formativă și informativă, care sub îndrumarea profesorilor ar spori eficiența lecției. Preocupările noastre se îndreaptă deocamdată spre îndrumarea elevilor de a viziona filme în afara școlii și această problemă cu multe și complicate implicații de natură metodologică nu aparține subiectului de față.

Lucrarea de față nu pledează pentru întărirea exclusivă a importanței folosirii mijloacelor audio-vizuale, ci ca mijloc de sporire a eficienței lecțiilor prin folosirea lor. Oricât de moderne și ușor accesibile ar fi mijloacele moderne audio-vizuale, ele nu înlocuiesc personalitatea conceptuală a educatorului.

Folosirea tuturor acestor mijloace impune o pregătire atentă prealabilă atât ideologică, pedagogică și de specialitate, cât și deprinderi practice de confecționare și de mînuire a materialelor și aparatelor. Este, de fapt, verificat în stadiul actual de dezvoltare a societății socialiste faptul că ideea unui model uman de profil spiritual multilateral apare ca un corolar al specializării, al unei instruirii profesionale organizate și din ce în ce mai specializate într-o ramură strict determinată de activitate.

În măsurile propuse recent de Secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și adoptate în unanimitate de Comitetul Executiv se și arată că societatea socialistă multilaterală pe care o construim se caracterizează prin aceea că tipul uman de care are nevoie și pe care și-l formează este armonios, multilateral, dinamic și de înaltă competență profesională, iar mai presus de toate profund atașat cauzei socialismului, celor mai înalte idealuri ale omenirii.